

KÉTMILLIÓ KÖTETES MŰSZAKI KÖNYVTÁR.

Nyarády Gábor, az Ujítók Lapja szerkesztője, ez év május havában két heti tanulmányúton volt a Szovjetunióban. Moszkva, Leningrád, Kíev műszaki intézményeit, könyvtárait, műszaki muzeumait tanulmányozta. Utjáról több érdekes cikkben számolt be magyar folyóiratokban. Olvasóinkat bizonyára érdeklő moszkvai Politechnikai Könyvtárról szóló írását az alábbiakban adjuk.

Moszkva, Politehnicseszki j projezd 2. - ez az Összszövetségi Politikai és Tudományos Ismeretterjesztő Társulat /a magyar TTIT-nek megfelelő szervezet/ Központi Politechnikai Könyvtárának címe; a könyvtár a Politechnikai Múzeum épületömbjének egyik szárnyát foglalja le. 1864-ben alapították; könyvállománya köteleespéldányokból és vásárlásokból évente mintegy 100 ezer kötettel gyarapodik, jelenleg közel kétmillió kötet a társadalom- és természettudományi, mindenekelőtt a technikai irodalom köréből - könyvek, folyóiratok, szabaddalmi leírások, szabványok, műszaki katalógusok, fordítások, stb. orosz és idegen nyelveken. A Felsőoktatási Minisztérium hárommillió kötetes technikai könyvtára után, a második legnagyobb műszaki könyvtár a Szovjetunióban. Könyvtári és bibliográfiai szolgáltatásait egyesek és közületek egyaránt igénybe vehetik - tavaly több mint 40 ezer olvasó, jórészt tanuló vette igénybe - mégpedig nemcsak Moszkva, hanem a Szovjetunió egész területéről. E.M. Gorbátova igazgatónő tájékoztatott ezekről a szolgáltatásokról s mindjárt a szervezéssel, a 180 dolgozót foglalkoztató 17 osztály munkájával is megismertetett. Vegyük sorra a legfontosabbakat.

A 230 ülőhelyes nagy olvasóterem minden tízennyolcadik életévét betöltött állampolgár rendelkezésére áll. Ötven személyes külön olvasótermék van a tudományos dolgozóknak, ebben csak a Társulat tagjai, Sztálin-díjasok, tudományos fokozatokat elért személyek, kandidátusok, disszertációjukat készítő aspiránsok, szerződésben álló szakírók, főiskolai

tanárok, vállalati főmérnökök foglalhatnak helyet. E két osztályról, valamint a mellettük dolgozó katalógus-csoportról nem szükséges bővebben szólni.

Annál inkább a bibliográfiai tudakozóról és a bibliográfiai tájékoztatóról. A tudakozó iroda munkája abból áll, hogy segít kiválasztani az olvasóknak a számukra szükséges irodalmat. Katalógusai és kartotékjai alapján utbagazítást ad az 1938 óta világszerte megjelent műszaki folyóiratok anyagában, a tudomány- és technikatörténeti, valamint a népszerű természettudományos és technikai irodalomban, stb. G.M. Subal tervezőintézeti dolgozónak például egyszeri kérésére tavaly 11 levélbeli információt küldött az iroda. A bibliográfiai tájékoztató osztály feladata más. 40 dolgozója, közöttük 16 mérnök és technikus havonta mintegy száz intézmény, vállalat és tudományos szerv részére készít tájékoztatókat a világon megjelent szakirodalmi újdonságokról, bibliográfiákról és szemlékről, a külföldi irodalomból készült fordításokról, stb. Negyedévenként pedig szakkatalógusokba foglalja a feldolgozott anyagot.

Külön osztályra tartozik az ajánló bibliográfiák készítése. Irodalomjegyzéket állít össze a Társulat rendezésében tartott előadásokhoz és a szakmai önképzéshez. Ilyenek pl.: "Timirjazev, a nagy orosz biológus", "Eredmények és soronlevő feladatok az öntészetben", stb. Kartotékokat vezet a népszerű természettudományos technikai irodalomról és értesítőket bocsát ki a Társulat kiadványairól. A moszkvai Politechnikai Könyvtárnak e könyvészeti részlegeken kívül még egy technikatörténeti bibliográfia osztálya is van, amely kizárólag a technikatörténeti irodalmat dolgozza fel. Tanácsadó szolgálatot is tart és bibliográfiákat jelentet meg /például: "Orosz fémkohászok", "Orosz kémikusok"/. Kiadványai a bibliográfiai adatok előtt részletesen ismertetik a technikatörténet nagyjainak életművét, önmagukban is értékes tudományos munkák.

A bibliográfiai osztályokkal szorosan együttműködik a fordító csoport. 26 belső és 150 külső munkatársa van /közöttük magyar fordítók/, nyelveket ismerő mérnökök, kutatók, szakemberek. Ezzel a létszámmal azonban már nem képes kielégíteni a növekvő igényeket, most készül újabb erőket bekapcsolni. A bibliográfusok látják el munkával a terjesztő csoportot is, ez gondoskodik a nyomtatásban vagy sokszorosított formában megjelent anyagok szétküldéséről. Két további csoport: a kölcsönző, amely csak moszkvai kutatóintézetek, főiskolák dolgozói, ipari és mezőgazdasági vállalatok mérnökei részére kölcsönöz az erre a célra szánt könyvállományából, valamint a könyvtárközi kölcsönző, amely az

üzemi, helyi könyvtárak révén bárhol a Szovjetunióban igénybe vehető. Ez a részleg a Politechnikai Könyvtárból hiányzó könyvek beszerzését is vállalja olvasói részére.

Főntos szerepet tölt még be a könyvtárban a módszertani osztály és a tömegpropaganda osztály. Ennek különösen nagy érdemei vannak az olvasók szervezésében. 1955-ben például hat olvasókonferenciát rendezett, a legutóbbit április első napjaiban tartotta Kalinyinban a Társulat kalinyini szervezetével, a helyi Gorkij-könyvtárral és a Gépipari Könyvkiadóval együtt. A Gépipari Könyvkiadó kiadásában megjelent öntészeti könyvekről /B.G.Ivanov: "Az öntési selejt kiküszöbölése", A.M. Ljassz: "Korszerű kötőanyagok"/ folyt a vita 200 hallgató jelenlétében, 70 felszólalóval. A nagy érdeklődésre tekintettel most megismétlik a konferenciát Moszkvában. Az osztály házi kiállításokat is rendez s könyvtárlókkal szerepel - tavaly például ötven alkalommal vett részt - műszaki kiállításokon. A módszertani osztály pedig egész sor szemináriumot szervezett az üzemi könyvtárak dolgozóinak továbbképzésére. Így is, de más uton-módon is segíti a kisebb könyvtárakat.

Nincs ugyan külön osztály az ujitók és feltalálók sajátos igényeinek kielégítésére, de úgy láttam, a könyvtári munka minden területén fokozott figyelmet fordítanak rá. A jónéhány ezer kötetes ujitási és találmányi irodalomnak például önálló katalógusa van, megtalálható ebben mindaz, amit az ujitókról vagy ujitásokról valaha irtak a Szovjetunióban. Most készülnek kiadni egy szakmák szerint összeállított ujitási bibliográfiát, ez ugyancsak hasznos kalauza lesz az ujitóknak. Elismerésre méltó az a nagy gondosság is, amivel a könyvtár a találmányi leírásokat kezeli, az anyag egy-két év híján téljes. Meg kell azonban jegyezni, hogy csak az orosz és szovjet találmányok leírásait gyűjti, a külföldiek a Találmányi Bizottság könyvtárába kerülnek, ott folyik ugyanis a találmányi bejelentésekkel kapcsolatos ujdonságvizsgálat. Az ujitók és feltalálók megbecsülése nyilvánul meg továbbá a technikatörténeti munkában; a magyar műszaki könyvtárak sokat tanulhatnak ebből, bár előbb arra kellene gondolniok, hogy a szovjet példa nyomán egyáltalán létrehozzák a technikatörténeti csoportokat. Kíváncs lenne, hogy átvegyék a moszkvai Politechnikai Könyvtárnak más, nálunk még nem, vagy nem elég rendszeresen alkalmazott tapasztalatait is, a műszaki fejlődés uttörőinek támogatására.

Nyarády Gábor

- x - x -